

DR. GÁSPÁR ZSOLT*

Könyvismertető Gál István László: A magyar állam titkainak büntetőjogi védelme című könyvről

I. Bevezető gondolatok a könyvről

Az állam titkainak védelme – érthető okokból – egy olyan időtálló téma, mely mindig prioritást élvez, hiszen – Szigeti József szavaival élve – ezen titkok megőrzése az állam biztonságának alapvető követelménye.¹ E terület tehát a társadalmi érdekek között is kiemelt jelentőséggel bír. Gál István László *A magyar állam titkainak büntetőjogi védelme* címmel 2021-ben, a Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában megjelent monográfiájában – felismerve e tény – büntetőjogi szempontból közelíti meg az államtitkok védelmének hazai rendszerét. Ahogy a szerző is kiemeli a könyv díszborítóján, illetve a könyv nyitó soraiban, a mű megjelenéséig bezárólag a magyar állam titkainak büntetőjogi védelméről nem született önálló monográfia, így megállapítható, hogy a témaválasztás mindenképpen adekvát, a szerző egy hiánypótló mű elkészítésére vállalkozott.

A könyv célközönségét tekintve nem csak a büntetőjoggal foglalkozó kollegák vagy az adatvédelemben jártas szakemberek, illetve a joghallgatók számára lehet tanulságos, hiszen egy olyan témát mutat be a szerző, mely a laikusoknak is rögtön felkelti a figyelmét, emellett minden jogkövető állampolgár érdeke, hogy megismerje a jogrend által büntetni rendelt magatartások mibenlétét.

* Dr. Gáspár Zsolt, doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

¹ SZIGETI JÓZSEF: *Az államtitok és a szolgálati titok védelme*. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1977. 7.

II. A szerzőről

Szakmai felkészültsége, illetve a jogterület kimerítő ismerete életútjában is megmutatkozik. Gál István László professzor úr 2016 szeptembere óta a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, emellett 2017 októberétől a Nemzeti Közszerződési Egyetem Nemzetbiztonsági Intézetének Katonai Nemzetbiztonsági Tanszékén is oktatási tevékenységet foly-

tat mint egyetemi tanár. Publikációs tevékenységét tekintve kiemelendők a pénzmosás elleni küzdelem területén folytatott kutatásai, mely témában több átfogó monográfiája is megjelent (*A pénzmosás – 2004, A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései – 2005, A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályok magyarázata – 2012*). A szerző jogász, illetve közgazdász végzettségén túl 2017 óta titkos ügykezelői végzettséggel is rendelkezik.

III. Strukturális áttekintés

A mű szerkezetét tekintve nyolc fejezetből áll, melyeket a szerző a könnyebb áttekinthetőség végett további alfejezetekre osztott fel.

Az első fejezetben bevezető gondolatain és a kutatás behatárolásán túlmenően egy általános fogalmi áttekintést találunk, melynek során a szerző több értelmezési (általános, nyelvtani, jogelméleti) módszer szemszögéből járja körül a könyv mondanivalójának megértéséhez szükséges alapvető fogalmak (mint például a titok fogalmának) jelentését, illetve ismerteti saját álláspontját ezen definíciók elfogadhatóságával kapcsolatban. A szerző a fejezetet az adatok csoportosításával zárja.

A második fejezet a vonatkozó jogtörténeti előzmények bemutatásáról szól, melyet két nagyobb részre, egy szűkebb egyetemes és egy tágabb hazai történeti áttekintésre oszthatunk fel. Tekintve, hogy a mű a magyar állam titkainak büntetőjogi védelmét mutatja be, a szerző – ahogyan a fejezet elején ki is emeli – a jogtörténeti előzmények bemutatásánál főként a hazai jogfejlődésre koncentrál, ugyanakkor az egyetemes jogtörténet fontosabb mérföldkövei

(az ókori római jog, a középkori Velencei Köztársaság joga, az újkor Európája, illetve a szovjet jog) helyet kaptak a műben. Ezek bemutatását követően a szerző rátér a hazai jogfejlődés áttekintésére, melyet négy nagyobb korszakra bont: az államalapítástól a Csemegi-kódex megjelenéséig terjedő időszakra, a Csemegi-kódex és 1945 közötti időre, a szocializmus korszakára, illetve a rendszerváltás utáni állapotokra. A fejezet jelentős szakirodalmat vesz alapul, emellett a teljesség igényével vizsgálja az adott korszakok jogforrásait, melyeket saját megállapításaival, illetve észrevételeivel egészíti ki a szerző. Dacára a feldolgozott irodalom és jogforrások mennyiségének, a fejezet kifejezetten olvasmányosnak mondható, könnyen emészthető a jogtörténetben nem kimondottan jártas olvasók számára is. A fejezet zárásaként megállapítja, hogy: „a magyar titokvédelmi rendelkezések mindig az adott kor színvonalának megfelelő, modern, politikai értelemben viszonylag semleges szabályozások voltak” (89. old.), illetve kijelenti, hogy megfigyelhető „egy bizonyos fejlődési ív is, amely egyrészt a szabályok fokozatos korszerűsítésében, másrészt a garanciális elemek számának a növekedésében mutatható ki” (89. old.). Emellett arra a megállapításra jutott, hogy az államtitoksértés és az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények megítélése a Csemegi-kódex óta folyamatosan enyhült.

A harmadik fejezet egy nemzetközi kitekintés, melyben a minősített adatok védelmére vonatkozó nemzetközi jogszabályokat veszi górcső alá. Ennek keretében foglalkozik a NATO szabályozási rendszerével, illetve az európai uniós jogszabályokkal, mint a Magyarországra is irányadó nemzetközi és uniós joganyaggal, melyet ezután egy jog-összehasonlító rész követ, ahol az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Németország, Oroszország, illetve Kína (tehát a világ legnagyobb jogrendszereinek anyaországai) jogát elemzi a szerző. Ennek során a vonatkozó büntetőjogi tényállásokat részleteiben elemzi, majd az abból nyert következtetéseit felhasználva értékeli az adott jogrendszer hatékonyságát a minősített adatok védelmével kapcsolatban.

A negyedik fejezetben ismerteti a minősített adatok védelmének hazai intézményi, illetve szervezeti rendszerét. A fejezetben az alapelvek és a legfontosabb hatályos jogszabályok rögzítése után a szerző részletesen bemutatja a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat keretein belül működő Nemzeti Biztonsági Felügyelet feladat- és hatáskörét, tevékenységét, illetve szervezeti felépítését, emellett érintőlegesen kitér a Magyarországon működő, minősített adatok védelmével foglalkozó további intézményekre, mint az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, illetve a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság. Ebben a fejezetben kapott helyet továbbá az adatok minősítési szintjeit bemutató táblázat, az egyes szintekhez tartozó védelmi időkkel és hosszabbítási lehetőségekkel, illetve egy statisztikai adatokat tartalmazó összefog-

láló táblázat az egyes szintekhez tartozó iratforgalomról 2010 és 2019 között.

Az ötödik fejezetben bemutatja a minősített adattal való visszaélés bűncselekmény hazai szabályozását. Ennek során megvizsgálja a hatályos Btk.-ban² rögzített tényállást, illetve e tényállás megalkotásának előzményeit és kriminológiai vonatkozásait. A tényállás elemzése során a szerző külön alfejezetet szánt a bűncselekmény tárgyának, az elkövetési magatartásoknak, a bűncselekmény alanyi oldalának, illetve a bűncselekmény stádiumainak részletekbe nyúló áttekintésére. A tényállási elemek bemutatása után a szerző a halmazati és elhatárolási lehetőségeket tekinti át. A fejezet további részében a dogmatikai kérdéseket taglalja, érintve a társadalomra veszélyesség problémakörét, a büntethetőséget kizáró okokat, illetve egy hosszabb okfejtésben a radbruchi formula alkalmazhatóságát a minősített adattal történő visszaélés kapcsán. Ezen alfejezetben belül kapott helyet továbbá a szabálysértési alakzat vizsgálata. A fejezet záró részében hazai jogeseteken keresztül mutatja be minősített adattal való visszaélés tárgyában a magyarországi joggyakorlatot.

A hatodik fejezetet a szerző a magyar állam titkainak kiegészítő védelmének szentelte, melyben kitér az egyéb titoksértő bűncselekményekre. Ezen belül külön alfejezetben tárgyalja a kémkedés jogi szabályozását, végigkísérve a jogalkotási folyamatot Werbőczy Hármaskönyvétől kezdve a hatályos szabályozásig. Az alfejezetben részletesen bemutatja továbbá a bűncselekményt megvalósító elkövetési magatartás, a hírszerző tevékenység titkosszolgálati osztályozásának rendszerét. Érintőlegesen kitér a szerző továbbá a kémkedés az Európai Unió intézményei ellen, illetve a szövetséges fegyveres erő ellen elkövetett kémkedés tényállására. Külön alfejezetben kerül bemutatásra az igazságszolgáltatással összefüggő titoksértés és az állami titokvédelem kapcsolata. A fejezet záró részében a gazdasági titok, az üzleti titok és a bennfentes információ védelméről értekeznek, melynek során több hazai szaktekintély (Tóth Mihály, Angyal Pál) álláspontját számításba véve mutatja be gondolatait. Az alfejezetben kiemelt figyelmet szentel a Magyar Nemzeti Bank jogkörének, illetve eszközrendszerének áttekintésére.

A hetedik fejezetben a szerző összefoglalja a minősített adatok megismerésére és felhasználására vonatkozó kritériumokat, melynek során az általános feltételeken túlmenően kitér a büntetőeljárásban történő felhasználásuk eseteire, melyhez a Be,³ mint a büntető eljárásjog alapvető jogforrásának a vonatkozó rendelkezéseit tekinti át.

A nyolcadik és egyben záró fejezetben de lege ferenda javaslatokat fogalmaz meg a jogalkotás számára, melyeket három fő pontban rögzít. Egyrésztől felveti, hogy érdemes lenne elgondolkozni a minő-

² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

³ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

sítő rendelkezési jogának visszaállításáról a büntetőeljárás megindításának vonatkozásában. A szerző úgy véli, a gyakorlatban szükség lehet az említett rendelkezési jogra, emellett a kérdéses joghézag alkotmányjogi szempontból felmerülő problémáira is megoldást kínál. Második javaslatként szorgalmazza a minősített adattal visszaélés bűncselekmény súlyosabbban minősülő esetei körének a kibővítését. A tényállással kapcsolatban *expressis verbis* a súlyos hátrány okozását emeli ki mint minősítő körülményt, melyet véleménye szerint bele kellene foglalni a hatályos szabályozásba. Ugyanitt a kémkedés minősített eseteire vonatkozó javaslatot is megfogalmaz, melynek kapcsán úgy véli, hogy az adat minősítését (tehát a szigorúan titkos mellett a bizalmas, illetve a titkos minősítést) is bele lehetne foglalni egy minősített esetbe. Harmadik és egyben utolsó javaslatként célszerűnek tartja visszavezetni az általános feljelentési kötelezettséget a minősített adattal visszaélés bűncselekményének kapcsán.

IV. Összefoglaló értékelés

Összefoglalásként megállapítható, hogy a szóban forgó monográfia egy jól strukturált, kellően átfogó mű, alapos munka, mely mögött rendkívüli szakmai tudás és gyakorlati tapasztalat mutatkozik meg. Jó szívvel ajánlom e könyvet minden érdeklődő olvasónak, aki szeretné megérteni, miként valósul meg a gyakorlatban a titokvédelem hazánkban. Emellett kifejezetten szeretném a joghallgatók és a rendészeti szakos hallgatók figyelmébe ajánlani a kötetet, mivel – véleményem szerint – e könyv hasznosnak bizonyulhat tanulmányaik elősegítéséhez, illetve a büntetőjog ezen területének a megértéséhez.